Лілія Федчук

канд. філол. наук, доцент, м. Київ

КОМПЛЕКСНА РОБОТА НАД СЛОВОМ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Одним з оптимальних шляхів оволодіння студентами-іноземцями українською мовою є комплексний підхід до її вивчення. Необхідність багатоаспектної роботи в процесі засвоєння мови сьогодні не викликає сумніву в жодного методиста. Комплексний підхід передбачає роботу в різних напрямах – мовному, мовленнєвому, діяльнісному.

На нашу думку, багатоаспектний підхід доцільно застосовувати не лише до засвоєння мови в цілому, а й до вивчення її окремих одиниць, зокрема лексем, адже будь-яке слово буде вільно використовуватися в діалогічному та монологічному мовленні лише тоді, коли мовець не тільки знатиме його значення, але й умітиме правильно вимовляти та писати його, впевнено змінювати, створювати з ним словосполучення й речення, вводити їх у текст.

Мета цього наукового дослідження – теоретично обґрунтувати доцільність комплексного підходу до введення нового лексичного матеріалу та виявити особливості такої роботи.

Презентуючи студентам-іноземцям нову лексику на заняттях української мови, викладачі нерідко обмежуються тільки тлумаченням значення виучуваних слів. Проте доволі часто цього виявляється недостатньо, оскільки низка слів має свою специфіку, оволодіння якою створює сприятливі умови для переходу їх із розряду пасивної лексики в активну. Такі слова становлять значний відсоток від загальної кількості лексем, і, натрапивши на таку лексичну одиницю, викладач має застосувати до неї всі необхідні напрями роботи – лексичний (семантичний), вимовний (орфоепічний, акцентуаційний), орфографічний, словотвірний, граматичний (морфологічний та синтаксичний).

Основним джерелом поповнення словникового запасу студентів зазвичай є навчальні тексти. Вважаємо, що нову лексику кожного уроку краще подавати на початку заняття. З огляду на комплексний підхід до лексичного матеріалу в

роботі над окремим словом можна виділити кілька етапів: 1) ознайомлення з його графічним образом; 2) опрацювання вимови слова шляхом його повторення за викладачем; 3) виявлення орфограми через порівняння вимови слова з його написанням; 4) тлумачення значення лексеми (на цьому етапі доцільно найуживаніший спосіб семантизації – переклад – супроводжувати іншими, зокрема добором синоніма, антоніма, показом малюнка, введенням лексеми в контекст тощо; 5) з'ясування частиномовної належності лексеми та її словотвірних особливостей; 6) виявлення граматичних характеристик слова. На останньому із зазначених етапів роботи важливо особливу увагу звернути на ті ознаки слова та його форми, які не вписуються в загальні правила. Так, під час уведення нового іменника визначається його рід, з'ясовується сукупність відмінково-числових форм. Ознайомлюючи студентів з новим дієсловом, викладач звертає увагу на його видове значення, наводить дієслово протилежного виду, зазначає особливості дієвідмінювання та керування членів видової пари. Ті граматичні характеристики, які підлягають запам'ятовуванню, обов'язково записуються у словник разом з перекладом слова.

До роботи над новими лексемами треба підходити диференційовано, враховуючи їх специфіку: до одних застосовувати лише деякі з названих етапів, до інших – усі.

Реалізація багатоаспектної роботи над лексичним матеріалом здійснюється шляхом лінгвістичного повідомлення викладача або через систему спеціально дібраних вправ.

Комплексний підхід до роботи над новими словами варто застосовувати не тільки під час їх презентації, а й у процесі формування автоматизмів упізнавання, розуміння та використання лексем у мовленні.

Практика свідчить, що застосування комплексного підходу до презентації нової лексеми дозволяє дати їй всебічну характеристику, сприяє швидшому введенню слова до активного лексикону, а отже є ефективним засобом засвоєння мовних знань і вироблення комунікативних умінь.